

nadruk op aan te dringen deze stortplaatsen niet te "verfraaien" door er bijv. aarde op te brengen en er allerlei bomen op te poten. Dat is duur, volkomen overbodig en zou voor de studie van de ontwikkeling van plantengroei funest zijn.

Zelf hoop ik in de komende seizoenen tijd en gelegenheid te hebben om deze interessante gebieden mycologisch te inventariseren.

Breda, mei 1977

Litteratuur

- de Albertini, I.B. & L.D. de Schweinitz. (1805). *Conspectus fungorum in Lusatae superioris*. Leipzig.
- Coker, W.C. & J.N. Cough. (1928). *The Gasteromycetes of the Eastern United States and Canada*. Chapel Hill N.C.
- Cunningham, G.H. (1942). *The Gasteromycetes of Australia and New Zealand*. Dunedin N.Z.
- Demoulin, V (1968). *Gastéromycètes de Belgique*. In Bull. Nat. Plantentuin van België, 38: 1-101.
- Marx, D.H. (1976). Synthesis of ectomycorrhizae on Loblolly Pine seedlings with basidiospores of *Pisolithus tinctorius*. In *Forest Science* 22 (1) : 13-20
- Marx, D.H., W.C. Bryan and C.E. Cordell. (1976). Growth and ectomycorrhizal development of Pine seedlings in Nursery soils infested with the Fungal Symbiont *Pisolithus tinctorius*. In *Forest Science* 22 (1): 91-100
- Micheli, P.A. (1729). *Nova Plantarum Genera*. Florence.
- Montagne, C. (1840). *Phytographia Canariensis* III.
- Persoon, C.H. (1801). *Synopsis Methodia Fungorum*. Göttingen.
- Pilat, A. c.s. (1958) *Gastéromycètes*. Flora C.S.R. Praag.
- Rauschert, S. (1959). Beitrag zur Nomenklatur Europ. Gasteromyceten. In *Zeitschr. f. Pilzkunde* 25: 50-55.
- Schramm, J.R. (1966). Plant Colonization studies in black wastes from anthracite mining in Pennsylvania. In *Amer.Phil. Soc. Transact.* 56 : 1-194.
- Scopoli, J.A. (1786). *Deliciae Florae et Fauna Insubriciae* I. Pavia.

KRAANVOGELS IN 1976

door W. Vergoossen

Omdat we wel eens wilden weten hoeveel Kraanvogels er ieder jaar door Limburg trekken, werd in 1976 besloten, om via de pers en met medewerking van schoolkinderen zoveel mogelijk waarnemingen te verzamelen. Dat dit een succes was, bleek wel uit de meer dan 500 meldingen, die na maanden nog binnenstroomden.

Acht vragen

- 1 De plaats van de waarneming
- 2 Het tijdstip van de waarneming
- 3 Het aantal kroenekrane
- 4 De vliegrichting
- 5 De vlieghoogte
- 6 De vorm van de formatie: V-vorm of kiellinie
- 7 Vliegen zij non-stop of maken zij gebruik van een pleisterplaats
- 8 Als zij gebruik maken van een pleisterplaats, wat doen zij dan?

Pleisterende Kraanvogels
Bergerheide, najaar 1966
foto: v.N.

De gegevens die hier uitkwamen zijn als volgt verdeeld;

- 1.1. De trek in het algemeen.
- 1.2. Het voorjaar 1976.
- 1.3. Het najaar 1976.
- 2.1. De pleisterplaatsen in Limburg en Z.O. Brabant.
- 2.2. Natuurreservaat "De Groote Peel".

1.1. De trek in het algemeen.

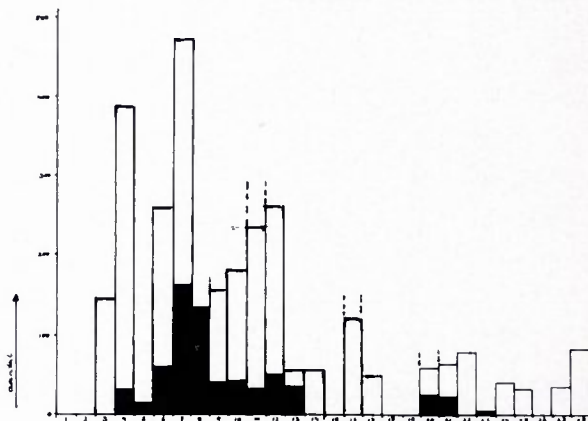
De broedgebieden van onze 'Kroenekrane' liggen voornamelijk in de Skandinavische landen, de beide Duitslanden en Polen. Helaas beginnen ze daar overal in aantal af te nemen, met name door de voortschrijdende ontginning van de uitgestrekte drassige landschappen, die ze, gesteld op rust als ze zijn, nodig hebben om hun broed groot te brengen. Heel voorzichtig geschat zijn het er nog maar tussen de 25.000 en 30.000. En dat zijn er echt niet te veel, als men bedenkt dat ze pas in hun 5e jaar een gezin stichten, en dan meestal ook nog maar één jong per jaar groot brengen.

Als in augustus de dagen weer gaan korten, verzamelen zich in het noorden van de Duitslanden de nog niet geslachtsrijpe overzomeraars. Korte tijd later voegen zich dan de vogels die gebroed hebben, met hun jongen, erbij. Op deze plaatsen, zoals het eiland Rügen en het merengebied in Mecklenburg, kunnen zich dan wel duizenden vogels ophouden.

Eind september wordt een onmerkbaar startsignaal gegeven, en beginnen de eerste troepjes de trek naar hun overwinteringsgebieden in Noord-Afrika of Zuid-Spanje. Eén gedeelte gaat via Polen richting Turkije, en het andere via Duitsland, Nederland, België en Frankrijk naar Spanje.

In Nederland kunnen we ze meestal tussen begin oktober en half november zien, en in het voorjaar, alhoewel het er dan minder zijn omdat er meer via Duitsland gaan, in de maand maart.

Of het nu ook ieder jaar dezelfde vogels zijn die bij ons overkomen is nog onbekend. Vermoedelijk zijn er wel bij, die zich de route van andere jaren kunnen herinneren; temeer daar Kraanvogels een respectabele leeftijd kunnen bereiken (in gevangenschap zelfs wel 42 jaar), en de route door Limburg ieder jaar wel ongeveer dezelfde is.

Voorjaarswaarnemingen in maart
donker gemaakte kolommen: aantal pleisterende vogels.

1

1.2. Het voorjaar 1976

Op 24 februari werd het eerste groepje gezien in Born, en op 3 april de twee laatste cirkelend boven natuurreservaat De Groote Peel. Hiertussen lagen 25 dagen waarop tussen de 2200 en 2700 Kraanvogels Limburg passeerden (zie fig. 1).

Op het landkaartje (fig. 2). geven de zwarte stippen aan waar toen vogels werden waargenomen. Van een volgen van het Maasdal, zoals in het najaar duidelijk te zien is, valt weinig te zeggen, omdat er gewoon té weinig meldingen van zijn.

Omdat verwacht werd dat de Kranen bij Maastricht wel in een andere hoofdrichting zouden vliegen als bijvoorbeeld bij Mook, is Limburg toen globaal in vier gedeeltes:

Voorjaarswaarnemingen
de sterretjes geven pleisterplaatsen aan.

2

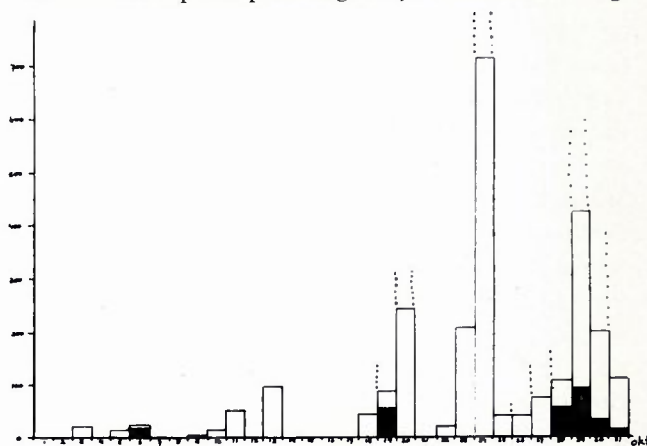
- A. - Het gebied beneden Sittard.
- B. - Tussen Sittard en Roermond.
- C. - Tussen Roermond en Venlo.
- D. - Het gebied boven Venlo.

Van de Kraanvogels die in deze parten gezien werden is de vliegrichting, tenminste voor zover die vermeld werd, in windroosjes vastgelegd (zie fig. 3). Inderdaad blijken er dan wat verschillen te zijn.

1.3. Het najaar 1976

Uit St. Joost kwam dit najaar de eerste melding. Op 12 augustus werd hier 's avonds al een troepje gezien dat luid schreeuwend naar het zuiden trok. Van toen af aan werden 46 trekdagen genoteerd, waarop het ongelooflijke aantal van tussen de 15.000 en 20.000 vogels Limburg en Z.O.-Brabant passeerde.

Aanvankelijk ging het er nogal rustig aan toe, met een paar, zoals bij de herfsttrek in voorgaande jaren wel vaker voorkwam, kleine pieken (zie fig. 4 en 5). Tôt dat inmiddels wel beroemde weekend van 13/14 november. Op een paar dagen tijd werden toen nog

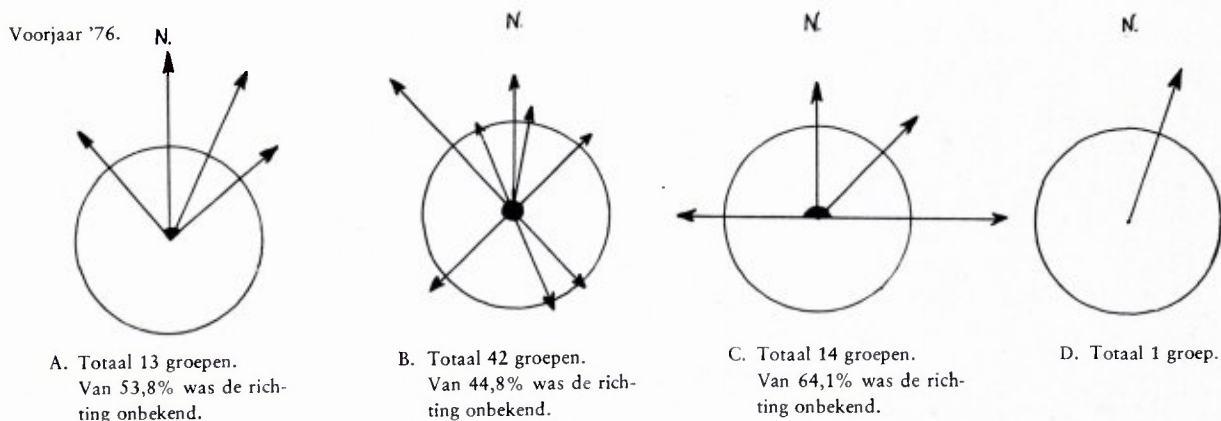
Najaarswaarnemingen
de sterretjes geven pleisterplaatsen aan.

3

meer dan 8.000 Kraanvogels gezien.

Parallel met deze topper liep een plotselinge weersverandering in Mecklenburg, waar op 13 november het kwik met een goede 5°C. daalde. De wind die al geruime tijd uit zuid kwam, draaide gelijk hiermee naar noord-oost, en in West-Duitsland genoot men van een zware bewolking en in alle delen zeer veel mist. Het is dan ook wel waarschijnlijk aan deze samenloop van omstandigheden te danken dat er hier zoveel werden gezien.

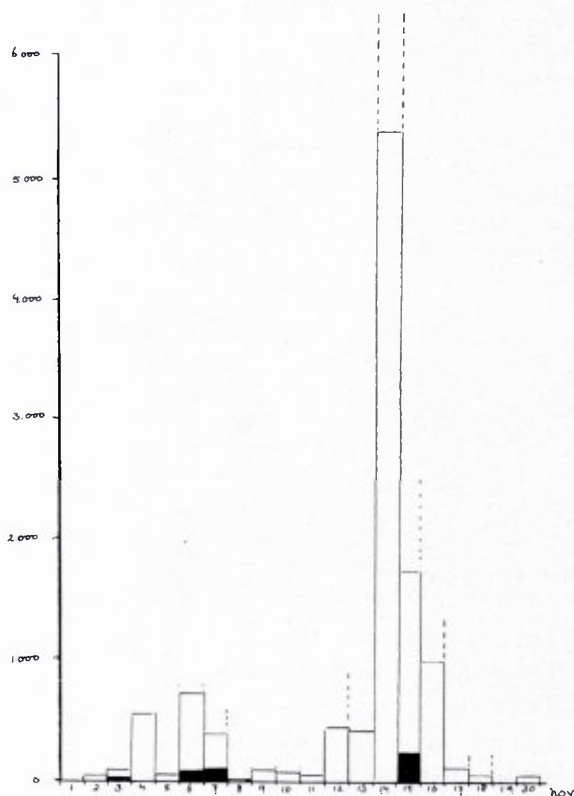
Het enorme aantal doet denken dat Limburg zwart van de Kraanvogels moet zijn geweest. Dat dit niet

zo was, moge het volgende illustreren. Met z'n tweeën bromfietsen zonder voetsteunen mag niet, en daarom hadden we het ook aan enkele ijverige diennaren van Hermandad te danken, dat we die middag een leuke wandeling konden maken van Sittard naar Stein. Ondanks dat we kontinuu de horizon aftuurdend zagen we geen enkele Kraanvogel. En tóch zijn ze precies diezelfde tijd massaal over Sittard gekomen. In Venlo waren zelfs mensen die op een paar uur er tussen de 700 en 1.000 zagen. Op het landgoed de Hamert werd dit getal nog overtroffen! Op het landkaartje (fig. 6) geven de zwarte stippen weer aan waar Kraanvogels gezien werden. Het is duidelijk dat het Maasdal toch wel een grote aantrekkingskracht op ze heeft. Net als in het voorjaar werd Limburg verdeeld in vier parten, waarvan afzonderlijk de trekrichtingen werden vastgelegd (zie fig. 7).

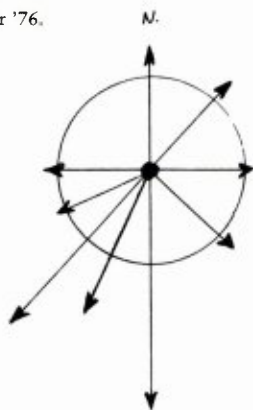
2.1. De pleisterplaatsen in Limburg en Z.O.-Brabant.

Op de landkaartjes (fig. 2 en 6) zijn de pleisterplaatsen aangeduid met een sterretje. Goed te zien is dat deze voornamelijk liggen in het Noordlimburgse Peelgebied, en de Brabantse Zuidoosthoek, waar nog redelijk uitgestrekte heide- en hoogveengebieden voorhanden zijn.

Najaarswaarnemingen: in november
donker gemaakte kolommen: aantal pleisterende vogels.

Najaar '76.

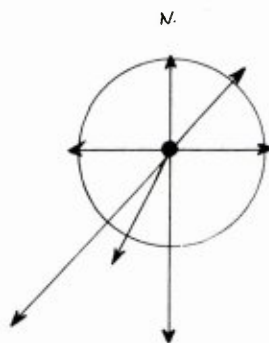
A. Beneden Sittard.

Totaal 162 groepen gezien in dit gebied. Van 29,3% is de richting onbekend.

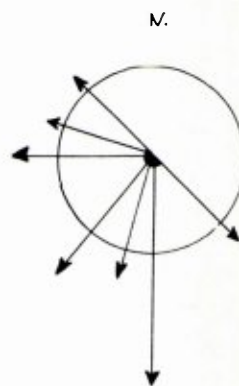
B. Sittard - Roermond.

Totaal 87 groepen gezien in dit gebied. Van 8,8% is de richting onbekend.

C. Roermond - Venlo.

Totaal 59 groepen gezien in dit gebied. Van 29% is de richting onbekend.

D. Boven Venlo.

Totaal 22 groepen gezien in dit gebied. Van 9,2% is de richting onbekend.

6

In het voorjaar waren vooral van belang de Meelakkers bij Heeze, de Strabrechtse heide, en de omgeving van Lierop, Roermond en Swalmen. Het ging hierbij steeds om kleine aantallen, variërend van enkele tientallen tot een goede tweehonderd exemplaren.

In het najaar lagen deze plaatsen heel anders. Toen kwam het aantal vooral in de Groote Peel bij Ospel ver boven de rest uit. In beide maanden waren daar geregeld pleisterende Kraanvogels. Op al de andere plaatsen werden slechts enkele tot maximaal honderd exemplaren gezien. Dit waren o.a. het Weertbos, de Kampinase heide en het Reynantsdaal bij Mechelen.

2.2. Natuurreservaat De Groote Peel.

Hoe belangrijk de Groote Peel wel is, kan worden afgeleid uit het feit dat er ruim 570 Kraanvogels pleisterden, en dat van nog eens 150 ex. aan de hand van hun gedragingen en vliegrichting aangenomen kon worden dat ze er overnacht hadden. Op één uitzondering na, en die is denkkelijk te wijten geweest

aan een verstoring eerder op de avond, gebruikten ze het grootste gedeelte van 'Het Elfde' (ca. 20 à 25 ha open vlakte), dat praktisch droog stond, als slaappleaats.

Als ze daar binnenvielen, schreeuwden de groepen meestal naar elkaar tot het donker was, óf totdat ze allen in één grote groep bij elkaar lagen. Gewoonlijk was na zes uur alles rustig. Alleen het piepen van de jongen werd dan nog vaak gehoord.

Dhr. van Deursen, reservaatbewaker van de Groote Peel, die bovenstaande gegevens verstrekke, wist ook nog diverse interessante gedragingen te observeren. Zo zag hij het opspringen en schreeuwen naar overvliegende kraaien, eenden, ganzen en wulpen, en de dans van de Kraanvogels.

In zijn rapport legt hij terecht grote nadruk op de belangrijkheid van de Peel als pleisterplaats (wellicht één van de grootste in heel Nederland), en stelt voor om met name in het najaar gedeelten van het landschap geschikt te maken voor de Kranen. Bovendien zouden dan ook gedeelten voor het publiek gesloten moeten zijn, omdat dit vaker dan eens de oorzaak van verstoringen was.

Najaarswaarnemingen in oktober
donker gemaakte kolommen: aantal pleisterende vogels.

7

Met dank aan al die mensen, die een bijdrage hebben geleverd aan dit onderzoekje door het insturen van hun waarnemingen, met name aan dhr. Bult en dhr. Van Deursen.

Boekbespreking

Kevers in kleur, door Leif Lyneborg. Nederlandse bewerking: C.B. Poot - van der Gaarden & P. Poot. Moussault's Natuurgidsen. Moussault's Uitgeverij Baarn. Standaard Uitgeverij, Antwerpen f 28,50. In dit boekje worden 440 keversoorten en 35 larven afgebeeld en beschreven. Op het moment kent men in Nederland ca. 3800 verschillende soorten kevers. Uit België zijn helaas vrijwel geen gegevens te vinden. Men mag aannemen dat soorten die uit Limburg, Noord-Brabant en Zeeland bekend zijn, ook in de aangrenzende Belgische gebieden te vinden zijn.

Ontdekt men vrij grote of fraai gekleurde dieren, dan heeft men een grote kans dat het betreffende dier is afgebeeld in het kleurgedeelte voorin het boekje en dan vindt men achterin bij de beschrijving nog allerlei gegevens aan de hand waarvan men kan controleren of het werkelijk de gevonden soort is.

Onder de afbeeldingen staat de wetenschappelijke namen en indien er een gangbare Nederlandse naam is, staat deze er achter. Men vindt verder gegevens over de verspreiding in Europa, en het voorkomen in ons land, en over de levenswijze voor zover die tenminste bekend is.

Op de oorspronkelijke Deense platen komen ook soorten voor die nog nooit in ons land zijn aangetroffen, en die wij er ook nooit zullen tegenkomen. De gebruiker dient daarom extra goed op te letten wanneer hij zijn vondst met behulp van de plaatjes wil determineren.

v. N.